

K 108790
A MODERN ÁLLAM VÁLTOZÁSAI
Történeti perspektívák és a jelenkori kihívásokra adott válaszok

SZAKMAI RÉSZJELENTÉS
2014. szeptember 1. – 2015. augusztus 31.

A kutatás második évében befejeztük a *szuverenitás-probléma* feldolgozását. Ez érdemben és formailag a korábban tartott országos interdiszciplináris konferencián elhangzott előadások anyagának szerkesztett, átdolgozott és több esetben kibővített formában történő közzétételét jelentette. A kötet *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések* címen jelent meg (Gondolat Kiadó – MTA TK JTI – SZE DFK, 2015, 562 oldal). Az egykori konferencia résztvevőinek – 55 fő – többsége – 31 fő – tett közzé írást a kötetben, a korábban esetleg megjelent műhelytanulmányaikat is átdolgozva.

A konferenciához kötött jelleg ellenére a kötet műfajilag *tanulmánygyűjtemény*. A szerzők között a hazai tudományos élet kiemelkedő, ismert és méltán elismert gondolkodói találhatók; az ő írásaikat a pályájuk elején és közepén tartó fiatal szakemberek munkái egészítik ki. Több szerző – így Bayer József (az MTA rendes tagja, egyetemi tanár), Bod Péter Ákos (DSc, egyetemi tanár), Erdő Péter (az MTA rendes tagja, egyetemi tanár) és Ludassy Mária (DSc, egyetemi tanár) – a kérdés *legáltalánosabb*, klasszikus vonatkozásait mutatták be, míg mások – így Drinóczi Tímea (PhD, habilitált egyetemi docens), Bihari Mihály (DSc, egyetemi tanár, professor emeritus), Blutman László (PhD, habilitált egyetemi tanár) és Szalai Ákos (PhD, egyetemi docens, tudományos munkatárs) – a klasszikus problémák *újragondolásának* lehetőségét vezették fel. Az egyik legizgalmasabb téma a *nemzetállami* szuverenitás és *nemzetközi rendszer* kapcsolatának elemzése volt a globalizáció korában. E témakörben Molnár Tamás (PhD, egyetemi adjunktus), Pokol Béla (DSc, egyetemi tanár), Ágh Attila (DSc, egyetemi tanár, professor emeritus), Szigeti Péter (DSc, egyetemi tanár), Pongrácz Alex (PhD-hallgató) és Egresi Katalin (PhD, habilitált egyetemi docens) tett közzé írásokat. Hasonlóan aktuális problémákat vetettek fel szuverenitást az alkotmány, az alkotmányosságot pedig az *európai integráció* kontextusában elemző írások. Ezek Balogh-Békesi Nóra (PhD, egyetemi docens), Vincze Attila (LL. M., PhD, egyetemi docens), Láncoz Petra Lea (PhD, egyetemi adjunktus), Soós Edit (PhD, egyetemi docens), Knapp László (egyetemi tanársegéd), Téglási András (PhD, egyetemi adjunktus), Bódi Stefánia (PhD, egyetemi docens), Tóth-Matolcsi László (PhD, egyetemi adjunktus) és Smuk Péter (PhD, habilitált egyetemi docens) tollából kerültek ki. A szuverenitás-probléma *politikaelméleti* összefüggéseit Balogh László Levente (PhD, habilitált egyetemi adjunktus), Frivaldszky János (PhD, egyetemi tanár) és Nagy Mariann Veronika (PhD-hallgató) elemezte, s számos fontos *elmélettörténeti* kérdést pedig Tattay Szilárd

(PhD, egyetemi adjunktus) és Kisteleki Károly (PhD, egyetemi docens) tisztázott. A kötetben megjelent a szuverenitás egy-egy *speciális* vonatkozása is, amelyeket Boros Anita (LL. M., PhD, egyetemi docens), Révész Béla (PhD, egyetemi docens) és Takács Péter (CsC, egyetemi tanár) tárgyaltak írásaikban. A kötetet Takács Péter szerkesztette, a kutatócsoport több tagjának bevonásával és közreműködésével. Talán nem túlzás azt állítani, hogy a kötet a mai magyar *államtudomány tükré*. Összességében azt mutatja meg, hogy a szuverenitás a modern állam elemzésének nélkülözhetetlen kategóriája; a fogalom jelentése azonban annak a XVI-XVII. századi jelentéséhez képest nagymértékben megváltozott. Megmaradt ugyan az „állam önállóságára” utaló alapjelentése, ám erre számos további gondolati réteg rakódott rá, s nem alakult ki széles körű konszenzus a fogalom mai jelentését illetően.

Az államok változásaival kapcsolatban a program második évében egy új témakört is feldolgoztunk: a modern államok válságjelenségeit – ez esetben is országos, interdiszciplináris symposion keretében, ám ez évben műhelykonferencia-szinten. A konferenciát „*Az államok patológiája – válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében*” címmel a Széchenyi István Egyetem Jogelméleti Tanszékével közösen szerveztük, Győrben, a SZE Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karán, 2015. május 15-én. A főbb témák a következők voltak: „A rómaiak hanyatlása és bukása – a „bukás” toposza, ahogyan Montesquieu és más klasszikusok látták”, „Az állam válsága, bukása és újjáépülése – fogalmi keretek és konkrét esetek”, „Egy állam összeomlása és újraalapítása – német tapasztalatok, alkotmányjogi megközelítésben”, „Az államcsőd – fogalom és fogalomtörténet”, „Létezhet-e „maffiaállam”?”, „A gettó-állam”, „A „bukott állam” (*failed state*)”, „Az államutódlás – Az államok továbbélése és megszűnése”, „A muzulmán bevándorlás Nyugat-Európában és a modern állam válsága” és „Az Iszlám Állam (ISIS). Állam-e?”.

A konferencia előadói voltak: Egresi Katalin (Ph.D., habilitált egyetemi docens, SZE DFK), Ganczer Mónika (Ph.D., egyetemi adjunktus, SZE DFK, tudományos munkatárs, MTA TK JTI), Halász Iván (Ph.D., egyetemi tanár, NKE KTK, tudományos főmunkatárs, MTA TK JTI), Keszthelyi Zsolt (jogász, Ph.D.-aspiráns, NKE KTK DI), Pongrácz Alex (Ph.D.-aspiráns, SZE DFK DI), Sólyom Péter (Ph.D., egyetemi adjunktus, DE ÁJK), Szigeti Péter (D.Sc., egyetemi tanár, SZE DFK), Takács Péter (C.Sc., egyetemi tanár, SZE DFK), Unger Anna (Ph.D.-aspiráns, egyetemi tanársegéd, ELTE TáTK) és Ziegler Dezső Tamás (PhD, tudományos munkatárs, MTA TK JTI), valamint Vidovics-Dancs Ágnes (Ph.D.-aspiráns, egyetemi tanársegéd, BCE GTK). Az előadások fő irányait az erről szóló absztrakt-füzet jelzi. A konferencián elhangzott előadások többsége a közeljövőben meg fog jelenni folyóiratokban (elsősorban a *Jog. Állam. Politika* c. folyóiratban).

Az egyéni jellegű, de a kutatási programhoz szorosan kapcsolódó kutatások területén Rác Lajos a *magyar államtörténet* egy meghatározott korszakát és eseményét, Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmé választását elemezte, Szerletics Antal – angol nyelvű írásaiban – a *pater-nalizmus közpolitikai* kérdéseit vizsgálta, Egresi Katalin – olasz nyelven Olaszországban közzétett tanulmányában – a magyar *választások eredményeit* mutatta be, Sólyom Péter egy, a *területi államigazgatásról* írott művet elemzett, Takács Péter pedig az „államok változása” témát államformatani irányba elmozdítva, majd onnan a kutatás konkrét szükségletei által vezetve az *államok nevének*, valamint el- és *átnevezésének* kérdését dolgozta fel több tanul-

mányban és monografikus igénnyel is. Az e kérdéseket vizsgáló és bemutató írások a beszámoló írásakor (2015 szeptember) már megjelentek.

Ezek mellett egy tanulmánykötetben jelenleg megjelenésre vár Egresi Katalinnak a **tulajdonjog** kérdését az olasz **alkotmányozás** folyamatában vizsgáló, valamint Takács Péternek a **szuverenitás és immunitás** problémáját elemző írása. Ugyancsak megjelenésre vár *Az államok patológiája* c. konferencián elhangzott egyik előadás szerkesztett változata (*A külföldiek szerepe az államok válságának kezelésében ...*), kettő továbbit pedig (*Az államutódlás...*, *A bukott államok problémájának aktuális kérdései...*) a szerkesztőség közlésre elfogadott. Kéziratban, de „közlésre elfogadott” állapotban van Egresi Katalinnak a **Szent Korona-tan olasz recepcióját** bemutató magyar nyelvű, valamint a magyar **alkotmányos elvek és értékek** átalakulásáról szóló olasz nyelvű tanulmánya, továbbá Sólyom Péternek a **Hans Kelsen államelméletét** a jogpolitika és a jogtechnika közötti térben elemző német nyelvű, egy németországi konferencián tartott előadásának szerkesztett változatát jelentő írása.

A program keretében a kutatók több külföldi és hazai **konferencia-előadásra** is részt vettek. A fentebb említett, a jelen program által szervezett konferencián a program három kutatója – Egresi Katalin, Sólyom Péter, Takács Péter – adott elő és egy kutatója – Szerletics Antal – vett részt a vitákban. Ezen kívül Sólyom Péter **„Formen der Rechtmäßigkeit und die demokratischen Rechtfertigungsansprüche. Zusammenhänge zwischen dem Formalismus der Reinen Rechtslehre und der Verfassungskrise der Ersten Republik (Ein hermeneutischer Versuch)”** címmel a **Junges Forum für Rechtsphilosophie** konferenciáján, *Hamburgban*, 2015. április 23-án, valamint **„Jog és politika között – A közjogtudomány lehetőségeiről és korlátairól”** címmel az MTA TK Jogtudományi Intézete által szervezett, „A jogtudomány szerepe és haszna” című konferencián, *Budapesten*, 2015. június 18-án tartott előadást. Rácz Lajos **„A magyar államelmélet főbb vonásai a XV. századi Magyarországon”** címmel adott elő a Szegedi Tudományegyetem Jogtörténeti tanszékei és az MTA Szegedi Bizottsága által szervezett, a *Szegedi Jogtörténetész-napok* című rendezvényen, *Szegeden*, 2014. november 27/28-án, valamint **„Az Ecsedi Báthoriak a XV-XVI. századi magyar történelemben”** címmel (megjelenéskori végső cím: *A magyar arisztokrácia mobilitása – a XV-XVI. századi Ecsedi Báthoriak példája*) a Szatmárnémeti. Szent György Lovagrend nyári egyetemén, *Nyíregyházán*, 2015. június 29. és július 3. között. Takács Péter a **magyar állam átnevezéséről** tartott előadást **„A jog nyelvi dimenziója”** című, a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Területi Bizottsága és a Miskolci Egyetemen zajló, 112172. sz. OTKA-program („A tisztességes eljárás nyelvi aspektusai: A jogi nyelv hatása a joghoz való hozzáférés érvényesülésére”) által szervezett konferencián, *Miskolcon*, 2014. november 14-én.

A kutatási program keretében három külföldi utazásra – egy konferencia-részvétellel és két külföldi tanulmányútra – került sor. Sólyom Péter a **Junges Forum für Rechtsphilosophie** konferenciáján vett részt, *Hamburgban*, 2015. április 21. és 26. között, ahol előadást tartott (részleteit ld. fentebb). Egresi Katalin *Rómában*, a **La Sapienza Egyetemen** folytatott kutatásokat 2015. július 7. és 14. között; az utazás célja egy, a magyar államelmélet XIX-XX. századi történetéről szóló olasz nyelvű monográfia előkészítése volt (részleteit ld. lentebb). Takács Péter *Firenzében*, az **European University Institute**-ben kutatott és konzultált 2015. május 18. és 24. között; az utazás célja a konzultációk mellett egyrészt Quentin Skinner (Queen

Mary University, London) „Thomas Hobbes and the Person of the State” című előadásának (Max Weber Lecture) meghallgatása, részben az *Institute* angol nyelvű könyvtárában végzett, elsősorban az Iszlám Állam államiságával kapcsolatos kutatómunka volt (az eredmény részleteit ld. lentebb). A program az első esetben az útiköltséget finanszírozta (a szállásköltséget a német fél állta), az utóbbi két esetben pedig az úti- és a szállásköltséget.

További eredmények. Kéziratos, de a későbbi közlés szempontjából elbírálás alatti állapotban van Egresi Katalinnak a *magyar államelmélet XIX-XX. századi történetét* bemutató olasz nyelvű kismonográfiája és *Costantino Mortati* egyik írásából készített szakfordítása, valamint az ahhoz írott kommentárja. Ugyancsak kéziratos, de egy későbbi közlésre már előkészített, elbírálás alatti állapotban van Sólyom Péter fent említett (*Hans Kelsen* elméletéről szóló) konferencia-cikkének magyar változata, valamint Ch. Boulanger a *német és magyar alkotmánybíráskodásról* szóló munkájáról készített értékelése. Jelentős részeiben elkészült, de ugyancsak kéziratos formában van Takács Péternek a XIX-XX. századi „uralkodó eszméket” feldolgozó írása.

Végezetül, elkészült és kiadói előkészítésre vár Sólyom Péternek a *Jogászi módszer és politika* című, a *német nyelvű közjogtudomány (államtan) XIX-XX. századi történetének* pályáivét bemutató és legjelentősebb művelőinek munkásságát értékelő monográfiája. Ugyancsak elkészült, és folyóirat-, ill. kötetszerkesztői véglegesítésre vár Rácz Lajosnak a *régi magyar államelmélet reprezentánsait* elemző, kb. 2 íves tanulmánya, és egy *Ungarischer Rechtshistoriker Handbuch*” című, tervezett kiadványban közölni szándékozott írása, melyben az *állam és egyház történeti Magyarországon* kialakult kapcsolatrendszerét elemzi. Végezetül elkészült, s folyóirat-szerkesztői véglegesítésre vár Takács Péternek az *„Iszlám Állam” (ISIS) államiságát* vizsgáló nagyobb lélegzetű tanulmánya.

Takács Péter
a kutatás vezetője

A PROJEKT KERETÉBEN ÉS AHHOZ KÖTÖDVE KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK

2014. szeptember 1. – 2015. szeptember 1.

Önálló kiadvány: tanulmánygyűjtemény, monográfia

1. *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. pp. 562. ISBN: 978 963 693 599 3 (konferencia alapú tanulmánykötet)
2. Takács Péter: *A rózsza neve: Magyar Köztársaság. Az államok nevééről és a magyar állam átnevezéséről.* Budapest, Gondolat Kiadó, sorozat: Recta Ratio (ISSN: 2064-7107), 2015. pp. 227. ISBN 978 963 693 598 6 (monográfia)

Tanulmányok, folyóirat-cikkek, könyvrészletek I.

3. Egresi Katalin: *Le consequence giuridice e poiliticha delle elezioni parl. ungeheresi. = Nomos. La attualita nel diritto* [Róma]. 2014/3. sz. pp 1-27. o. (tanulmány)
internetes elérhetősége: http://www.nomos-leattualitaneldiritto.it/wp-content/uploads/2015/01/Nomos32014_SAGGI_EGRESI.pdf
4. Rác Lajos: Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmé választása, avagy a „libera electio” dilemmája. = *Bethlen Erdélye – Erdély Bethlene. A Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai.* Szerk.: Dáné Veronika – Horn Ildikó – Lupescu Makó Mária – Oborni Teréz – Rűsz-Fogarasi Enikő – Sipos Gábor. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület kiadványa, 2014, pp. 266-287. (tanulmány)
5. Szerletics Antal: *Paternalism and Public Policy. = Studia Juridica et Politica Jaurinensis.* 2014/2. p. 8-17. (tanulmány)
internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/images/publik%C3%A1ci%C3%B3k/Tan%2007%20-%20TEXT%20-%20Szerletics%20A%20Paternalism%20and%20public%20policy.pdf>
6. Szerletics Antal: *Paternalism and Public Policy.* = Arona, E. – Borzán, A. – Dace, E et al.: *Global and Local Issues.* Szerk: Gömbös, Cs. – Kálmán, J. – Keserű, B. A. Győr, Universitas Győr Nonprofit Ltd., 2014, p.75-87. (tanulmány)
7. Takács Péter: *Az államok nevééről. = Állam- és Jogtudomány.* 2015/1. szám, pp. 44-74.
internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/images/Az%20%C3%A1llamok%20nev%C3%A9r%C5%91%20%C3%81JT.pdf>
8. Takács Péter: *A magyar állam átnevezéséről. = MTA Law Working Papers.* 2015/7. pp.1-68. (tanulmány)

internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/images/Tan%2006b%20-%20TEXT%20-%20Tak%C3%A1cs%20P%C3%A9ter%20A%20magyar%20%C3%A1llam%20%C3%A1tnevez%C3%A9s%C3%A9r%C5%91%20%28MTA%20LAW%20WP%29.pdf>

9. Takács Péter: »Neveden szólítottalak, enyém vagy...« A magyar állam átnevezése. = *A jog nyelvi dimenziója*. Szerk.: Szabó Miklós. Miskolc, Bíbor Kiadó, sorozat: Prudentia Iuris, 31 [ISSN: 1219-8471], 2015. 139-166. o. [ISBN 978-615-5536-07-6] (tanulmány)

Tanulmányok, könyvrészletek, II. (a fenti 1. pontban jelzett kötet részei)

10. Ágh Attila: A tagállami szuverenitás a vágtató globalizáció idején. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 196-210. (tanulmány)
11. Balogh László Levente: A Leviatán mint haszonállat. A szuverenitás és az állami erőszak-monopólium változásai. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 397-408. (tanulmány)
12. Balogh-Békesi Nóra: Szuverenitásféltes és alkotmány. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 255-270. (tanulmány)
13. Bayer József: A szuverenitás változása a globalizáció korában. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 15-27. (tanulmány)
14. Bihari Mihály: A modern szuverenitás elméleti alapjai. Kísérlet egy funkcionista rendszerszemléletű szuverenitáselmélet alapjainak kidolgozására. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 98-111. (tanulmány)
15. Blutman László: Milyen feltételek mellett beszélhetünk értelmesen a szuverenitásról? Egy metaelmélet kiindulópontjai. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 112-127. (tanulmány)
16. Bod Péter Ákos: Létezik-e közgazdasági értelemben szuverenitás ma Európában? = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Inté-

- zete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 28-45. (tanulmány)
17. Bódi Stefánia: Szuverenitás és az állam lakossága: állampolgárok és külföldiek. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 354-367. (tanulmány)
 18. Boros Anita: Úton egy európai közigazgatási (eljárási) jog felé, avagy apró szeletek a tagállami szuverenitás tortájából. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 471-485. (tanulmány)
 19. Drinóczi Tímea: Az állami szuverenitás újragondolása. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 69-97. (tanulmány)
 20. Egresi Katalin: Nemzetállami szuverenitás és külpolitika a XX. század második felében. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 238-352. (tanulmány)
 21. Erdő Péter: Állam – Egyház – Szuverenitás. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 46-56. (tanulmány)
 22. Frivaldszky János: Az állami szuverenitás problematikájának érvénytelenítése: (good) governance. Avagy mi a jó kormányzás és a helyes hatalomgyakorlás? In: *Az állam szuverenitása – Eszmény és/vagy valóság, Interdiszciplináris megközelítések,* Takács Péter (szerk.) Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 409-421. (tanulmány)
 23. Kisteleki Károly: A szuverenitás fogalmának kora újkori kezdetei és az Erdélyi Fejedelemség példája. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 450-168. (tanulmány)
 24. Knapp László: Szuverenitás, jogalanyiség, Európai Unió. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István

- Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 323-338. (tanulmány)
25. Láncoş Petra Lea: Az európai közrendi minimum. A tagállamok autonómiájának korlátai a tagállamok számára fenntartott hatáskörök gyakorlása és a tisztán tagállami tényálások körében. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 292-307. (tanulmány)
 26. Ludassy Mária: A szuverenitás fogalmának eszmetörténetéhez: lizmus vs. demokrácia? . = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 57-66. (tanulmány)
 27. Molnár Tamás: A szuverenitást érő kihívások hatása a nemzetközi jog és a belső jog viszonyára, különös tekintettel a belső jogok „nemzetköziesedésének” a hatalommegosztásra gyakorolt hatására. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 145-161. (tanulmány)
 28. Nagy Mariann Veronika: Szuverenitás és az európai kormányzás. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 409-421. (tanulmány)
 29. Pokol Béla: Globális uralmi rend és állami szuverenitás. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 162-198. (tanulmány)
 30. Pongrácz Alex: A globalizált világ aktuális kérdései: államelhalás vagy államépítés? In: *Az állam szuverenitása – Eszmény és/vagy valóság, Interdiszciplináris megközelítések*, Takács Péter (szerk.) Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 222-237. (tanulmány)
 31. Révész Béla: Adalékok az állami főhatalom és a titkosszolgálatok „jogállamosodásának” történetéhez. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 486-500. (tanulmány)
 32. Smuk Péter: A szuverenitás jelképei és alkotmányos védelmük. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi Ist-

- ván Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 383-393. (tanulmány)
33. Soós Edit: A duális autonómia hatása az állami szuverenitásra. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 308-322. (tanulmány)
 34. Szalai Ákos: Miért korlátozzák az országok a szuverenitásukat? Joggazdaságtani és közösségi döntések elméletén nyugvó magyarázatok. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 128-142. (tanulmány)
 35. Szigeti Péter: A nemzetállami szuverenitás közjogi védhetősége és ami azon túl van... = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 211-221. (tanulmány)
 36. Takács Péter: Egy politikai eszme a joggyakorlatban: az Altmann-ügy. Hogyan (nem) szerzett joghatóságot az Amerikai Egyesült Államok az Osztrák Köztársaság egyik intézménye felett. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] 501–519. o. (tanulmány)
 37. Tattay Szilárd: A személyes „államtól” az állam „személyéig”. Az állam fogalma a szuverenitás klasszikus elméleteiben. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 435-449. (tanulmány)
 38. Téglási András: A népszavazás aktuális alkotmányjogi kérdései az Alaptörvény elfogadása óta. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 339-353. (tanulmány)
 39. Tóth-Matolcsi László: Hogyan hat a nemzeti identitás és annak változása az állam szuverenitására? = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 369-382. (tanulmány)
 40. Vincze Attila: Odahull az eszme és a valóság közé az árnyék. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések.* Szerk.: Takács Péter. Budapest – Győr, Gondolat Kiadó – MTA TK Jogtudományi Intézete – Széchenyi István

Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, sorozat: Juris Dictio (ISSN 2416-1500), 2015. [562. o.] [ISBN: 978 963 693 599 3] pp 271-291. (tanulmány)

Könyvszemle, könyvbírálat, recenzió

41. Sólyom Péter: B A: Területi államigazgatás Magyarországon [könyvbírálat]. = *Állam-és Jogtudomány*. 2014/4. pp. 10-15. o. (könyvszemle)

Egyéb

42. Takács Péter: Előszó. = *Az állam szuverenitása. Eszmény és/vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések*. Szerk.: Takács Péter. Budapest, Gondolat Kiadó – MTA TK JTI, SZE DFK, sorozat: Juris Dictio, 2015. pp. 9-12.

Absztraktok

43. *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében*. [Országos] műhelykonferencia. *Az előadások összefoglalói*. [Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2015. május 15.]. Győr, K 108790 számú OTKA-projekt [sokszorosítás], 2015. pp. 1-6. (absztrakt füzet)
44. Egresi Katalin: A rómaiak hanyatlása és bukása – a „bukás” toposza, ahogyan Montesquieu és más klasszikusok látták. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 3. (absztrakt)
45. Ganczer Mónika: Az államutódlás – Az államok továbbélése és megszűnése. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 3. (absztrakt)
46. Halász Iván: Az állam válsága, bukása és újjáépülése – fogalmi keretek és konkrét esetek. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 3. (absztrakt)
47. Keszthelyi Zsolt: A muzulmán bevándorlás Nyugat-Európában és a modern állam válsága. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. [pp. 1-6]. p. 4. (absztrakt)
48. Pongrácz Alex: A rossz tanuló felel, avagy a bukott államok problémájának aktuális kérdései. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 4. (absztrakt)
49. Sólyom Péter: Egy állam összeomlása és újjáalapítása – német tapasztalatok, alkotmány-jogi megközelítésben. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 4. (absztrakt)
50. Szigeti Péter: Létezhet-e maffiaállam? = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 5. (absztrakt)
51. Takács Péter: Az Iszlám Állam (ISIS). Állam-e? = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói*. Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 5. (absztrakt)

52. Unger Anna és Ziegler Dezső Tamás: A gettó-állam. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói.* Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 6. (absztrakt)
53. Vidovics-Dancs Ágnes: Az államcsőd – fogalom és fogalomtörténet. = *Az államok patológiája. Válság és hanyatlás, bomlás és bukás az államok életében. Az előadások összefoglalói.* Győr, soksz., 2015. [pp. 1-6]. p. 6. (absztrakt)

E jelentés írásakor nyomdában lévő írások (oldalszám-megjelölést ezért nem tartalmazznak)

54. Egresi Katalin: A tulajdonjog az olasz alkotmányozás folyamatában. = *Tanulmányok a 65 éves Lenkovics Barnabás tiszteletére.* Szerk.: Keserű Barna Arnold – Köhidi Ákos. Budapest – Győr, Eötvös József Könyv-és Lapkiadó Bt. – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kara, 2015. ... o. (tanulmány)
55. Takács Péter: Szuverenitás és immunitás. = *Tanulmányok a 65 éves Lenkovics Barnabás tiszteletére.* Szerk.: Keserű Barna Arnold – Köhidi Ákos. Budapest – Győr, Eötvös József Könyv-és Lapkiadó Bt. – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kara, 2015.... o. (tanulmány)

(Kéziratban lévő, közlésre elfogadott tanulmányok)

56. Halász Iván: A külföldiek szerepe az államok válságának kezelésében és az államépítésben. Korábbi délszláv tapasztalatok és jelenlegi ukrajnai fejlemények. = *Jog. Állam. Politika.* 2015/3. sz. (tanulmány)
57. Egresi Katalin: A Szent Korona-tan olasz recepciója. = *Jogtörténeti Szemle.* 2015. ősz p. 15. (tanulmány)
58. Katalin Egresi: Le trasformazioni dei principi e valori costituzionali del costituzionalismo ungherese. = *La Rivista Geopolitica / Rivista dell'Istituto di Alti Studi in Geopolitica e Scienze Ausiliari (IsAG).* 2015/6. sz. p. 11. (tanulmány)
59. Ganczer Mónika: Az államutódlás. Az államok továbbélése és megszűnése Közép- és Kelet-Európában a kétpólusú világrend megszűnését követően. = *Jog. Állam. Politika.* 2015/4. sz. (tanulmány)
60. Pongrácz Alex: A rossz tanuló felel, avagy a bukott államok problémájának aktuális kérdései. = *Jog. Állam. Politika.* 2015/4. sz. (tanulmány)
61. Rácz Lajos: A magyar államelmélet reprezentánsai. = *Ungarischer Rechtshistoriker Handbuch* (szerkesztés és fordítás folyamatban) pp. 56. (kézikönyv-fejezet)
62. Rácz Lajos: Az állam és egyház kapcsolatrendszer a történeti Magyarországon. = *Ungarischer Rechtshistoriker Handbuch* (szerkesztés és fordítás folyamatban) pp. 39. (kézikönyv-fejezet)
63. Sólyom Péter: Zwischen Rechtstechnik und Rechtspolitik. Bemerkungen zu der Verfassungstheorie von Kelsen. Hamburg pp. 1-17. (konferencia-előadás szerkesztett változata)

(Kézirat, közlés szempontjából elbírálás alatt lévő monográfia, tanulmány és egyéb írás)

64. Katalin Egresi: *Teorie ungheresi dello Stato tra Otto e Novecento.* Róma. Kézirat, pp. 1-232. (monográfia)

65. Egresi Katalin: Costantino Mortati - Rövid megjegyzések az alkotmány és a politikai viszonyáról Carl Schmitt gondolkodásában. = *Kortársunk-e Carl Schmitt című kötetben* (Szerk. Cs. Kiss Lajos – Techet Péter). p. 1-21. (szakfordítás és kommentár)
66. Egresi Katalin: Carl Schmitt olasz recepciója Costantino Mortati alkotmányelméletében. = *Kortársunk-e Carl Schmitt című kötetben* (Szerk. Cs. Kiss Lajos – Techet Péter). p. 1-17. (kommentár)
67. Egresi Katalin: Az államok bukása-toposoz filozófiai előzményei. = *Jog. Állam. Politika*. 2015/4. sz. (tanulmány)
68. Sólyom Péter: *Jogászi módszer és politika*. Budapest, Gondolat Kiadó, pp. 1-215. (monográfia)
69. Sólyom Péter: A jogállam kritika ereje. Megjegyzések Kelsen alkotmányelméletéhez. = *Állam- és Jogtudomány*. pp. 1-17. (tanulmány)
70. Sólyom Péter: Christian Boulanger a német és magyar alkotmánybíráskodásról = *Fundamentum*, 2015/2-3. pp. 1-5.
71. Takács Péter: Az „Iszlám Állam” államisége. = *Jog. Állam. Politika*. 2015/4. sz. (tanulmány)

A KORÁBBI ÉVRŐL (2014–2015) SZÓLÓ RÉSZJELENTÉS ÉS A KORÁBBAN AZ OTKA-NYILVÁNTARTÁSOK RENDSZERÉBEN MEGJELENÍTETT PUBLIKÁCIÓK

K 108790

A MODERN ÁLLAM VÁLTOZÁSAI

Történeti perspektívák és a jelenkori kihívásokra adott válaszok

*Az első évre vonatkozó munkaterv (2013. 09.01.-
2014.08. 31.)*

„A releváns szakirodalom összegyűjtése és feltárása, ennek alapján tanulmányok készítése és megjelentetése elsősorban a részletes kutatási terv A pontjában megjelölt fő irány alapkérdéseiben. Terveink szerint ez magába foglalná Sólyom Péter két cikkét illetve Szerletics Antal és Takács Péter egy-egy tanulmányát. A munka megkezdése többi főirány kérdéseiben is. Hazai országos tudományos konferencia szervezése az állam szuverenitása kérdéskörében mely a modern államot az autonómia és integráció fogalmi rendjében elemzi. A konferencia anyagának gyűjteményes tanulmány-kötetben való feldolgozása. Tanulmányok készítése a D. pontban megjelölt témákban (Rácz Lajos és Takács Péter). Bibliográfiai adatgyűjtés (Orosz Ágnes). Külföldi kutatóutakon és konferenciákon való részvétel. A technikai eszközök beszerzése a kutatók számára.”

Szakmai részjelentés

A részletes kutatási terv A-C pontjaiban megjelölt fő irányok keretében mindenekelőtt **az állam szuverenitásának** problémáját tekintettük át. Kutatási hipotézisként ugyanis úgy tűnt, hogy e problémakör sűrített formában számos államelméleti kérdést tartalmaz és összegez. Ez a hipotézis beigazolódott. Először az elméletképzés **magyar hagyományait** elemeztük azon gondolkodó, nevezetesen Szabó József életműve kapcsán (ld. Takács Péter írását a publikációk között), aki a magyar államelmélet történetében a legtöbbet tudott a szuverenitásról.

Ezt követően **országos interdiszciplináris konferenciát** szerveztünk a témában, az MTA TK Jogtudományi Intézetével együttműködve. A tudományos jellegű konferencián – címe: **Az állam szuverenitása: eszmény és/vagy valóság** – az ország különböző kutatóintézeteiből és egyetemeiről 55 kutató vett részt önálló előadással, mintegy 20 kutató pedig – meghallgatva az előadásokat – a vitákban kifejtett hozzászólásokkal. Az előadásokra plenáris előadásokként s azokat szekciókba szervezve került sor, az utóbbi esetében viták kíséretében. A részt venni kívánók nagy számára tekintettel 5 szekciót alakítottunk ki. Az előadások anyagát természetesen absztrakt-füzetben is közzétettük a konferencia előtt.

A konferencia keretében előadóink voltak: Antal Attila egyetemi tanársegéd ELTE ÁJK , Ágh Attila D.Sc. egyetemi tanár, professor emeritus BCE TK, Balogh László Levente Ph.D., dr. habil. egyetemi adjunktus DE BTK, Balogh-Békési Nóra Ph.D. egyetemi adjunktus, egyetemi docens PPKE JÁK, NKE KTK, Bartha Ildikó Ph.D. egyetemi adjunktus DE ÁJK, Bayer József MTA rendes tagja kutatóprofesszor, egyetemi tanár MTA TK PTI, ZSFK, Bihari Mihály D.Sc. egyetemi tanár, professor emeritus ELTE ÁJK, SZE ÁJK, Blutman László Ph.D. dr. habil. egyetemi tanár SZTE ÁJK, Bod Péter Ákos C.Sc., dr. habil. egyetemi tanár BCE KTK, Bódi Stefánia Ph.D. egyetemi docens NKE KTK, Boros Anita LL.M., Ph.D., egyetemi docens NKE KTK, Botos Kata D.Sc. egyetemi tanár, professor emerita SZTE GTK PPKE ÁJK, Chronowski Nóra Ph.D., dr. habil. egyetemi docens, tudományos munkatárs PTE ÁJK MTA TK JTI, Csink Lóránt Ph.D. egyetemi docens PPKE JÁK, Drinóczi Tímea Ph.D., dr. habil. egyetemi docens PTE ÁJK, Egresi Katalin Ph.D. egyetemi docens SZE ÁJK, Erdő Péter MTA rendes tagja egyetemi tanár MTA, PPKE, Fejes Zsuzsanna Ph.D. egyetemi docens SZTE ÁJK NKE KTK, Fekete Balázs Ph.D. egyetemi docens, tudományos munkatárs PPKE JÁK, MTA TK JTI, Frivaldszky János Ph.D., dr. habil. egyetemi docens PPKE JÁK, Gárdos-Orosz Fruzsina Ph.D. tudományos munkatárs MTA TK JTI, Halász Iván Ph.D., dr. habil. egyetemi tanár, tudományos főmunkatárs NKE KTK MTA TK JTI, Hárs András PhD hallgató SZTE ÁJK, Hoffmann Tamás Ph.D. egyetemi adjunktus, tudományos munkatárs BCE TK , MTA TK JTI, Karácsony Gergely egyetemi tanársegéd SZE ÁJK, Kisteleki Károly Ph.D. egyetemi docens ELTE ÁJK, NKE KTK, Knapp László egyetemi tanársegéd SZE ÁJK, Kovács Ágnes Ph.D. egyetemi adjunktus DE ÁJK, Könczöl Miklós Ph.D. egyetemi adjunktus PPKE JÁK, Lános Petra Ph.D. egyetemi adjunktus PPKE JÁK, Löffler Tibor Ph.D. egyetemi adjunktus SZTE ÁJK, Ludassy Mária D. Sc. egyetemi tanár ELTE BTK , Mike Károly Ph.D. egyetemi docens BCE KTK, Molnár Tamás Ph.D. egyetemi adjunktus BCE TK, Nagy Mariann Veronika PhD-hallgató SZTE ÁJK, Pap András László D.Sc. tudományos tanácsadó, egyetemi docens MTA TK JTI, ELTE BTK, Pelle Anita Ph.D. egyetemi docens SZTE GTK, Pokol Béla D.Sc. egyetemi tanár SZTE ÁJK, Pongrácz Alex PhD hallgató SZE ÁJK, Révész Béla Ph.D. egyetemi docens SZTE ÁJK, Smuk Péter Ph.D., dr. habil. egyetemi docens SZE ÁJK, Sólyom Péter Ph.D. egyetemi adjunktus DE ÁJK, Soós Edit Ph.D. egyetemi docens SZTE ÁJK, Szalai Ákos Ph.D. egyetemi docens, tudományos munkatárs PPKE JÁK, MTA TK JTI , Szigeti Péter D.Sc. egyetemi tanár, tudományos tanácsadó SZE ÁJK, MTA TK PTI, Szilágyi Péter C.Sc. dr. habil. egyetemi tanár ELTE ÁJK, T. Kovács Júlia PhD hallgató PPKE JÁK, Tattay Szilárd Ph.D. egyetemi adjunktus, tudományos munkatárs PPKE JÁK, MTA TK JTI, Téglási András Ph.D. egyetemi adjunktus NKE KTK, , Tóth Judit Ph.D., dr. habil. egyetemi docens SZTE ÁJK, Tóth-Matolcsi László Ph.D. egyetemi adjunktus DE ÁJK, Várkonyi Zsolt NKE RTK, Vincze Attila LL.M., Ph.D. egyetemi docens ANNYE, Zódi Zsolt Ph.D. tudományos munkatárs MTA TK JTI, Zsugyó Virág PhD hallgató DE ÁJK.

A szuverenitás témája iránti nagy érdeklődés megmutatta: a modern államról még mindig e kategória keretei között, vagy legalábbis arra tekintettel lehet értelmes megállapításokat tenni. A „szuverenitás” fogalma immár 450-500 éve az *államelmélet központi kategóriája*. A konferencia ugyanakkor rámutatott arra is, hogy a fogalom jelentése komolyan megváltozott, s

bár nem alakult ki egységes mai jelentés, az államelméleti diskurzusban a fogalmat mindenki **új tartalommal** alkalmazza.

A konferencia anyagai mintegy 15 előadó tanulmánya már megjelent digitálisan az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont folyóiratában, az *MTA Law Working Papers*-ben (címe <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>, ISSN száma: 2064-4515). Az előadások szerkesztett szövegét – a kutatási tervben is jelzett módon – terveztük önálló kötetben megjelentetni is; konferencia időpontjára (2014. március 21.) tekintettel az írások leadási határideje 2014. augusztus 20 volt; erre a határidőre mintegy 20 tanulmány érkezett be; a szerkesztési munkák most zajlanak.

A kutatási terv *A-C* pontjaiban estek a modern *magyar állam történeti előzményeit* tárgyaló tanulmányok is (Rácz Lajos); az egyik a szerződéses elmélet kezdeteként értelmezte Werbőczy művét, a másik az „udvari ember” és a „kormányzati bürokrata” személye kapcsán adott közigazgatás-történeti elemzést.

A kutatási terv *D* pontjában megjelölt téma – a hatalom és a jog *szimbolikus reprezentációja* – keretében egy írás jelent meg (lásd Takács Péter írását), de elkészült egy másik is (Rácz Lajos: A napóleoni háborúk hatása a magyar államszerkezet és államcímer alakulására; 1806–1848), ami megjelenésre vár.

A szuverenitás-konferencia kapcsán nyilvánvalóvá vált, hogy a probléma egyik leglényesebb aspektusa alkotmányjogi, s az *alkotmányozó hatalommal* áll összefüggésben (ezen a területen Sólyom Péter készített tanulmányt). Elkészült a *jogi paternalizmussal* foglalkozó mű kézírata is (Szerletics Antal munkája), amelynek kiadásra való előkészítése jelenleg zajlik (megjelentetése a kutatási terv szerint a kutatás második évében várható).

A részletes kutatási terv *E* pontjában megjelölt fő irány egyik felét („az újkori államfejlődéssel kapcsolatos dokumentumok gyűjtése és kiadása”) illetően pusztán előkészítő egyeztetések zajlottak, de a kiadandó dokumentum(ok) kiválasztása kérdésében még nincs eredmény. Ugyanezen fő irány második felét illetően („államelméleti bibliográfiák készítése”) kutatás jelentősen előrehaladt: összegyűjtöttük a modern állam elméletére vonatkozó szakirodalmat. Vagyis elkészült *Az államtan és az államelmélet szakirodalma 1500 – 2000* című bibliográfia (készítette: Takács Péter). Ez kb. 500 bibliográfiai tételből áll, kézirati formában mintegy 70 oldal; s tartalmazza a hazai szakirodalmi anyagot is, lényegében a XVII. századtól napjainkig. Hasonló bibliográfia ismereteink szerint Magyarországon nem létezik. Megítélésünk szerint – a megfelelő könyvtárszakmai utómunkálatok elvégzése és kisebb kiegészítések után (melyeket Orosz Ágnes fog végezni) – nyomtatott formában is megjelentethető lesz. Az ilyen megjelenésig digitálisan tervezzük közzétenni a kutatás második évében – részben azért, hogy a szakmai visszajelzéseket érvényesíteni tudjuk megjelenésre való előkészítése során.

A kutatás keretében egy külföldi kutatóútra került sor (Takács Péter részvételével). Ennek keretében a berlini Humboldt Egyetemen folytattunk szakmai konzultációt és végeztünk szakirodalmi gyűjtőmunkát. A kutatás keretében technikai eszközöket (laptopok és nyomtatók), valamint írószereket (papír, nyomtatófesték) szereztünk be a kutatók számára. Ezek részleteit a pénzügyi részjelentés tartalmazza. (Ezekhez kiegészítésként megjegyzem, hogy a pénzügyi keretek a projektnek a kutatásvezető egyetemváltása miatti „áthelyezése” okán, pontosabban

az azzal kapcsolatban okozott „külső nehézségek” miatt csak 2014 tavaszán nyíltak meg, noha a szakmai munka folyamatos volt).

Takács Péter
a kutatás vezetője

A PROJEKT KERETÉBEN ÉS AHOZ KÖTÖDVE KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK

2013. szeptember 1. – 2014. szeptember 1.

Tanulmányok, folyóirat-cikkek, könyvrészletek

1. Balogh-Békesi Nóra: Szuverenitásféltség és alkotmány. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/57. pp. 1-13. (folyóirat cikk)
2. Bihari Mihály: A modern szuverenitás elméleti alapjai – Kísérlet egy funkcionalista rendszerszemléletű szuverenitáselmélet alapjainak kidolgozására. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/51. pp. 1-15. (folyóirat cikk)
3. Blutman László: Milyen feltételekkel beszélhetünk értelmesen a szuverenitásról? Egy metaelmélet kiindulópontjai. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/17. pp. 1- 15. (folyóirat cikk)
4. Bódi Stefánia: Szuverenitás és az állam lakossága: állampolgárok és külföldiek. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [ISSN 2064-4515] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] (1. évf.) 2014/45. pp. 1-23. (folyóirat cikk)
5. Boros Anita: Úton egy európai közigazgatási (eljárás) jog felé. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/58. pp. 1-42. (folyóirat cikk)
6. Drinóczi Tímea: A párbeszéd hatása az állami szuverenításra. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/27. pp. 1-20. (folyóirat cikk)
7. Erdő Péter: Állam – Egyház - Szuverenitás. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/20. pp. 1-11. (folyóirat cikk)
8. Pokol Béla: Globális uralmi rend és állami szuverenitás. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/13. pp. 1-29. (folyóirat cikk)
9. Pongrácz Alex: A globalizált világ aktuális kérdései: államelhalás vagy államépítés? = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [ISSN 2064-4515] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] (1. évf.) 2014/18. pp. 1-19. (folyóirat cikk)
10. Rác Lajos: Az udvari embertől a kormányzati bürokratáig. = *Rendszerváltás, demokrácia és államreform az elmúlt 25 évben. Ünnepi kötet Verebélyi Imre 70. születésnapja tiszteletére*. Szerk.: Lapsánszky A. - Patyi A. Budapest, Wolters Kluwer Complex Kiadó, 2014. 429-446. (az OTKA-támogatás a szerkesztők és a szerző közötti kommunikáció nehézkessége és akadozása miatt nem került feltüntetésre) (könyv-fejezet)
11. Rác Lajos: Werbőczy – a szerződéses elmélet kezdetei. = *A magyar jog fejlődésének fél évezrede. Werbőczy és a Hármaskönyv 500 esztendő múltán*. Szerk.: Máthé Gábor. Budapest, 2014. 315-347. (az OTKA-támogatás a szerkesztő döntése következtében nem lett feltüntetve) (konferencia-közlemény)

12. Smuk Péter: A szuverenitás jelképei és alkotmányos védelmük. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/37. pp. 1-8. (folyóirat cikk)
13. Sólyom Péter: Alkotmánymódosítás mint alkotmánysértés? A *Verfassungsdurchbrechung* problémája a német alkotmányos hagyományban. = Sente Zoltán – Orosz Frizsina (szerk.): *Alkotmányozás és alkotmányjogi változások Európában és Magyarországon*. Budapest, NKE KTK, 2014. 153-172. pp. 1-17. (könyv-fejezet)
14. Szalai Ákos: Miért korlátozzák az országok a szuverenitásukat? (Joggazdaságtani és közösségi döntések elméletén nyugvó magyarázatok). = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/54. pp. 1-16. (folyóirat cikk)
15. Szigeti Péter: A nemzetállami szuverenitás közjogi fogalmának védhetősége és ami azon túl van... = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/15. pp. 1-10. (folyóirat cikk)
16. Takács Péter: Egy jogász-festőművész élete és munkássága. Ruttkay György: Két világ, két úr – két élet? = *Miskolci Jogi Szemle*. [ISSN: 1788-0386] 2013/2. (8. évf.) 1-17. (folyóirat cikk)
17. Takács Péter: Szabó József „első” szuverenitás-elméletéről. Valamint arról, hogy a „második” miért lett olyan, amilyen. = *Jog – Állam – Politika*. [ISSN 2060-4580] 2013/4. (5. évf.) pp. 89-101. (folyóirat cikk)
18. Téglási András: Azért a nép az úr? A népszavazás aktuális alkotmányjogi kérdései az Alaptörvény elfogadása óta. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/19. pp. 1-32. (folyóirat cikk)
19. Vincze Attila: Odahull az eszme és a valóság közé az árnyék – az szuverenitás-átruházás az alkotmánybírók esetjogában. = *MTA Law Working Papers*. [MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont] [<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>] [ISSN 2064-4515] (1. évf.) 2014/23. pp. 1-15. (folyóirat cikk)

(absztraktok)

1. Antal Attila: A környezetvédelem hatása az állami szuverenitásra: kihívásokkal terhelt kapcsolat. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 1. (absztrakt)
2. Ágh Attila: A tagállami szuverenitás a vágató globalizáció idején. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 1. (absztrakt)
3. Balogh László Levente: Az erőszakprivatizáció okai és következményei az állami szuverenitásra. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 2. (absztrakt)

4. Bartha Ildikó: Az állami szuverenitás határai az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatában. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 2. (absztrakt)
5. Bayer József: A szuverenitás változása a globalizáció korában. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 2-3. (absztrakt)
6. Bod Péter Ákos: Létezik-e közgazdasági értelemben szuverenitás ma Európában? = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 4-5. (absztrakt)
7. Botos Kata: Politikai szabadság –félszabadság. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 6. (absztrakt)
8. Chronowski Nóra: Szuverenitás, alkotmányos identitás vs. globalizáció és integráció. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 7. (absztrakt)
9. Csink Lóránt: Parlamenti szuverenitás mint népszuverenitás? = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 7. (absztrakt)
10. Egresi Katalin: Nemzetállami szuverenitás és külpolitika a XX. század második felében. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 8. (absztrakt)
11. Fejes Zsuzsanna: Szuverenitás és kormányzás az Európai Unióban [Az előadást és a tanulmányt megalapozó kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott.] = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 8-9. (absztrakt)
12. Fekete Balázs: Tagállami szuverenitás? Az amerikai police power doktrína és relevanciája az EU jelenlegi alkotmányos fejlődésében. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 9-10. (absztrakt)

13. Frivaldszky János: (Good) governance: az állami szuverenitás problematikájának érvénytelenítése – avagy mi a jó kormányzás és a helyes hatalomgyakorlás? = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 10. (absztrakt)
14. G. Karácsony Gergely: A szuverén állam szabályozó szerepének megjelenése a felsőoktatásban. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 13. (absztrakt)
15. Gárdos-Orosz Fruzsina: Az alkotmánymódosítás tartalmi korlátai – a nemzetközi jog és az uniós jog mint korlát. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 10. (absztrakt)
16. Halász Iván: Az állam szuverenitása a nemzetközi közreműködéssel született alkotmányok tükrében. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 11-12. (absztrakt)
17. Hárs András: Szuverenitás és nemzetközi jogi felelősségre vonás. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 12. (absztrakt)
18. Hoffmann Tamás: A szuverenitás szivárványa: posztmodern nemzetközi jog – fragmentáció és hibridizáció között. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 12. (absztrakt)
19. Kisteleki Károly: A modern állam történeti perspektívái és a szuverenitás. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 14. (absztrakt)
20. Knapp László: Az Európai Unió jogalanyisága és a tagállami szuverenitások. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 14. (absztrakt)
21. Kovács Ágnes: Önkorlátozásra kényszerülő bíróságok. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-

- projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 9-14. (absztrakt)
22. Könczöl Miklós: Az állam szuverenitása és a jövő nemzedékek. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 14-15. (absztrakt)
 23. Láncoş Petra: A tagállamok autonómiája a tagállamok számára fenntartott hatáskörök gyakorlása és a tisztán tagállami tényállások körében. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 15. (absztrakt)
 24. Löffler Tibor: Delegitimációs háború és az állam „belső” szuverenitása a 2014-es választások tükrében. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 15. (absztrakt)
 25. Ludassy Mária: A szuverenitás fogalmának eszmetörténete: liberalizmus vs. demokrácia? = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 16-17. (absztrakt)
 26. Mike Károly: Szuverenitás az Európai Unióban mint szerződési probléma. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 17. (absztrakt)
 27. Molnár Tamás: A szuverenitást érő kihívások hatása a nemzetközi jog és a belső jog viszonyára, különös tekintettel a belső jogok „nemzetköziesedésének” következményeire a hatalommegosztásra nézve. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 18-19. (absztrakt)
 28. Nagy Mariann Veronika: A fejlesztő állam kihívásai az integrálódó nemzetközi rendszerben. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 19. (absztrakt)
 29. Pap András László: Gránit vagy szilikon? Hogyan hatnak az életviszonyok és a társadalom változásai a szuverenitás fogalmára és tartalmára? = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 20. (absztrakt)
 30. Pelle Anita: A piaci versenyt elősegítő erős állam koncepciója a freiburgi iskola eszme-rendszerében. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdisz-*

- ciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 20. (absztrakt)
31. Révész Béla: Vizsgálóbizottsági küzdelmek a titkokért. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 22-23. (absztrakt)
32. Sólyom Péter: Alkotmányozás alkotmányozó hatalom nélkül? = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 23. (absztrakt)
33. Soós Edit: A duális autonómia hatása az állami szuverenitásra. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 23-24. (absztrakt)
34. Szilágyi Péter: A szuverenitás problémája az európai integráció és a kibontakozó globalizáció viszonyai közötti. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. pp. 25-26. (absztrakt)
35. T. Kovács Júlia: Az élelmiszer-önrendelkezés, mint az állami szuverenitás része. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 27. (absztrakt)
36. Tattay Szilárd: A szuverenitás-eszme kezdetei. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 26. (absztrakt)
37. Tóth Judit: A szuverenitást veszélyeztető biztonsági szolgálatok. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 27. (absztrakt)
38. Tóth-Matolcsi László: Hogyan hat a nemzeti identitás és annak változása az állam szuverenitására. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 28. (absztrakt)
39. Várkonyi Zsolt: Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenységének hasznosulása az átláthatóság, az elszámoltathatóság, a jó gazdálkodás és a jó kormányzás vonatkozásában. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA

- TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 28. (absztrakt)
40. Zódi Zsolt: A szuverén austini és a jogalkotó hatalom somlói koncepciója: a szuverenitás jogpozitívista felfogásának két útja. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 29. (absztrakt)
41. Zsugyó Virág: Korlátlan alkotmányozó? A nemzetközi kötelezettségek mint a pouvoir constituant korlátai. = *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia* (2014. márc. 21. Budapest). *Az előadások összefoglalói*. Budapest, MTA TK JTI – K 108790 számú OTKA-projekt Államtudományi Kutatócsoport, 2014. [*internetes elérhetősége: <http://dfk-otka.sze.hu/>*] [pp. 1-29]. p. 29. (absztrakt)
(*egyéb*)
42. *Az állam szuverenitása: eszmény és / vagy valóság. Országos interdiszciplináris konferencia*. [2014. március 21.] Az előadások összefoglalói. Összeállította: Takács Sára. Budapest, MTA TK JTI - K 108790 számú OTKA-projekt [sokszorosítás], 2014. pp. 1-29.